

КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЛІНГВІСТИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Філологічний факультет освітніх технологій

Кафедра української філології

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

СУЧАСНА УКРАЇНСЬКА ЛІТЕРАТУРНА МОВА.
ФОНЕТИКА І ФОНОЛОГІЯ. ОРФОЕПІЯ. ГРАФІКА. ОРФОГРАФІЯ

для студентів

галузь знань 01 Освіта / Педагогіка

спеціальність 014 Середня освіта.

предметна спеціальність 014.01 Середня освіта (Українська мова і література)

освітній рівень перший (бакалаврський) рівень вищої освіти

освітня програма Українська мова і література, англійська мова, зарубіжна література

статус дисципліни нормативна

Форма здобуття освіти денна

Навчальний рік 2023/2024

Семестр 2

Кількість кредитів ЄКТС 4

Мова навчання українська

Форма підсумкового контролю іспит

Розробник:

Мінчак Г.Б., кандидат філологічних наук, доцент, доцент кафедри української філології.

ПОГОДЖЕНО

Гарант освітньої програми

Галина МІНЧАК

Схвалено на засіданні кафедри української філології,
протокол № 12 від 26 січня 2024 року.

Завідувач кафедри

Мирослава БАГАН

Схвалено на засіданні вченої ради філологічного факультету освітніх технологій,
протокол № 8 від 29 січня 2024 року.

Голова вченої ради факультету

Марія ПИСАНКО

1. Мета вивчення дисципліни – поглиблення знань, набутих студентами в середній школі й при вивченні основ термінознавства, практикуму з української мови про зміст фонетики, фонології, орфоєпії, орфографії, графіки як окремих розділів мовознавства, висвітлення особливостей фонетико-фонологічного рівня української мови.

2. Загальний обсяг (відповідно до робочого навчального плану) – 4 кредити ЄКТС;

120 год., у тому числі:

лекції – 32 год.

практичні заняття – 36 год.

самостійна робота – 52 год.

3. Передумови до вивчення або вибору навчальної дисципліни:

Знати :

- загальну структуру сучасної української мови;
- одиниці фонетичного, лексичного, морфологічного, синтаксичного рівнів української мови;
- функції одиниць структурних рівнів української мови;
- базову інформацію (зі шкільного освітнього курсу) про анатомію і фізіологію людини, а також мати елементарні уявлення про фізичну природу звука.

Уміти:

- висловлювати власні думки і судження на основі знань із курсів «Сучасна українська літературна мова. Вступ», «Основи термінознавства», «Практикум з української мови».

Володіти елементарними навичками фонетичного розбору слів.

4. Анотація навчальної дисципліни:

Навчальна дисципліна «Сучасна українська літературна мова» належить до базових у фаховій підготовці учителів-філологів. Її вивчення триває протягом усього часу професійного становлення майбутнього вчителя-словесника, формування в нього світоглядних позицій, лінгвістичного мислення, мовної і мовленнєвої компетенції.

Розділи «Фонетика і фонологія. Орфоєпія. Графіка. Орфографія») мають на меті фахове ознайомлення студентів із теоретичними і практичними аспектами фонетичного рівня української мови на сучасному етапі її функціонування та формування у студентів спеціальних компетентностей володіння сучасними фонетичними, орфографічними, орфоєпічними, графічними нормами, набуття практичних навичок використання фонетичних виражальних засобів відповідно до сучасних норм, подолання недосконалого білінгвізму студентів, а також набуття вміння вільного спілкування в різних соціокомунікативних сферах.

5. Завдання (навчальні цілі) навчальної дисципліни «Сучасна українська літературна мова» полягають у формуванні в студентів компетентностей, визначених освітньою програмою «Українська мова і література, англійська мова, зарубіжна література»:

Інтегральна компетентність – здатність розв'язувати складні спеціалізовані завдання в галузі середньої освіти, що передбачає застосування теоретичних знань і практичних умінь з української та англійської мов, з української та зарубіжної літератур, із педагогіки, психології, теорії та методики навчання і характеризується комплексністю та невизначеністю умов організації освітнього процесу в закладах загальної середньої освіти.

Загальні:

ЗК 1. Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово.

ЗК 3. Здатність до міжособистісної взаємодії, роботи в команді, спілкування з представниками інших професійних груп різного рівня (соціальна компетентність).

ЗК 4. Здатність виявляти повагу та цінувати українську національну культуру, багатоманітність і мультикультурність у суспільстві, здійснюючи політкоректну й етичну комунікацію з представниками різних соціальних груп і національних культур; здатність до вираження національної культурної ідентичності, творчого самовираження (культурна компетентність).

ЗК 7. Здатність до абстрактного мислення, пошуку, опрацювання, аналізу та синтезу інформації з різних джерел і проведення досліджень на належному рівні, дотримуючись принципів академічної доброчесності (дослідницька компетентність).

Спеціальні (фахові):

ФК 1. Здатність дотримуватися сучасних норм української і англійської мов в усному та писемному спілкуванні з урахуванням комунікативної ситуації та комунікативного завдання відповідно до етичних і моральних норм поведінки, прийнятих у конкретному мовному середовищі.

ФК 2. Здатність використовувати в професійному спілкуванні знання про українську та англійську мови як особливі знакові системи, їхню природу, функції, рівні та забезпечувати формування комунікативних компетентностей учнів.

ФК 3. Здатність виявляти закономірності літературного процесу, визначати специфіку й значення художніх концепцій і літературних творів у контексті суспільно-літературної ситуації, літературної критики й культурної епохи; давати оцінку художнього твору; визначати роль системи образів, сюжету, композиції та засобів виразності в їх поєднанні; характеризувати творчу індивідуальність автора.

ФК 5. Здатність формувати в учнів ключові компетентності й уміння, спільні для всіх компетентностей і здійснювати інтегроване навчання; розвивати в них критичне мислення та ціннісні ставлення.

ФК 23. Здатність обґрунтовувати, планувати та виконувати дослідницький проєкт, аналізувати й узагальнювати його результати; апробувати їх у формі публікацій і наукових доповідей.

6. Очікувані результати навчання з дисципліни:

Результат навчання (1. знати; 2. уміти; 3. комунікація; 4. автономність і відповідальність)		Форми (та / або методи і технології навчання)	Методи оцінювання та пороговий критерій оцінювання (за необхідності)
Код	Результат навчання		
1.1.	Знання фонетичних, орфоепічних й орфографічних норм сучасної української літературної мови	Пояснювально-ілюстративний метод, метод проблемного викладу, дослідницький метод, дискусійні методи	Метод письмового контролю, метод усного опитування, тестові методи перевірки знань студентів, метод самоконтролю, модульна контрольна робота
1.2.	Знання фонетичних процесів і явищ у системі голосних і приголосних звуків української мови		
1.3.	Знати походження і розвиток української		

ПРН 3. Здатність пояснювати особливості розвитку та дискусійні питання української мови й літератури в шкільному курсі базової середньої освіти, формувати в учнів повагу й зацікавлення до поглибленого вивчення української мови й літератури.	+	+	+	+	+	+	+	
ПРН 4. Демонструвати належний рівень володіння сучасною українською і англійською мовами з дотриманням фонетичних, орфоепічних, лексичних, граматичних, стилістичних норм для реалізації письмової та усної комунікації, зокрема в ситуаціях професійного спілкування, співпрацюючи з колегами, представниками інших культур і релігій, прибічниками різних політичних поглядів тощо.	+	+	+	+	+	+	+	+
ПРН 5. Здатність до розуміння системи української та англійської мов, загальних властивостей літератури як мистецтва слова й уміння їх застосовувати в процесі спілкування в усній і письмовій формах, у різних жанрово-стильових різновидах і реєстрах комунікації (офіційному, неофіційному, нейтральному) для розв'язання комунікативних завдань у побутовій, суспільній, освітньо-професійній, науковій сферах в умовах міжкультурного спілкування.	+	+	+	+	+	+	+	
ПРН 7. Здатність використовувати принципи, методи, технології, прийоми та способи створення усних і письмових текстів різних жанрів і стилів українською та англійською мовами в майбутній професійній діяльності.	+	+	+	+	+	+	+	+

8. Система оцінювання результатів навчання студентів (критерії оцінювання результатів навчання та засоби діагностики навчальних досягнень студентів)

8.1. Форми та критерії оцінювання студентів:

- семестрове оцінювання:

1. Оцінювання усних відповідей студентів.

неявка на МКР – 0 балів.

Семестровий рейтинговий бал є сумою рейтингового бала за роботу протягом семестру і рейтингового бала за МКР.

Іспит

Іспит відбувається в усній формі. Максимальний екзаменаційний бал становить **30**. Викладач оцінює відповідь студента на екзамені у 4-бальній шкалі. Ця оцінка трансформується в **екзаменаційний рейтинговий бал** у такий спосіб:

«**відмінно**» – 30 балів;
«**добре**» – 23 бали;
«**задовільно**» – 18 балів;
«**незадовільно**» – 0 балів.

На іспиті з навчальної дисципліни кожне питання екзаменаційного білета також оцінюється у 4-бальній шкалі («відмінно» – «5», «добре» – «4», «задовільно» – «3», «незадовільно» – «2»), після чого встановлюється середнє арифметичне значення з цих оцінок з округленням до десятої частки. Середнє арифметичне значення помножується на **10**; отриманий бал становить екзаменаційний рейтинговий бал за навчальну дисципліну.

Підсумковий рейтинговий бал студента є сумою семестрового рейтингового бала й екзаменаційного рейтингового бала. Підсумкова оцінка за національною шкалою і шкалою ЄКТС виставляється за таблицею:

Підсумковий рейтинговий бал студента	Оцінка за шкалою ЄКТС	Підсумкова оцінка за дисципліну за національною шкалою
90 – 100	A	відмінно
82 – 89	B	добре
75 – 81	C	
66 – 74	D	задовільно
60 – 65	E	
0 – 59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання

8.3 Шкала відповідності оцінок

Відмінно	90 – 100
Добре	75 – 89
Задовільно	60 – 74
Незадовільно	0 – 59
Зараховано	60 – 100
Не зараховано	0 – 59

Визнання результатів неформальної та (або) інформальної освіти. Зарахування результатів неформальної / інформальної освіти регулюється «Положення про порядок визнання в Київському національному лінгвістичному

університеті результатів навчання, здобутих шляхом неформальної та/або інформальної освіти (для здобувачів вищої освіти ступенів бакалавр і магістр) від 29.09.2022, протокол № 3». У неформальній освіті – закінчення професійних курсів, семінарів або тренінгів, тематика яких відповідає змісту навчальної дисципліни (окремій темі) та отримання відповідних сертифікатів. Здобувачам освіти запропоновано проходження навчальних курсів на платформах: Prometheus (<https://prometheus.org.ua>), EdEra (<https://www.ed-era.com/>) та Courséra (<https://coursera.org>).

9. Програма навчальної дисципліни. Тематичний план занять

№ з/п	№ і назва теми (включно із темами, що винесені на самостійне опрацювання)	Кількість годин							
		Денна форма				Заочна форма			
		Разом	у тому числі			Разом	у тому числі		
			лекції	семінарські / практичні заняття	само-стійна робота		лекції	семінарські / практичні заняття	само-стійна робота
Модуль 1									
Змістовий модуль 1. Фонетика і фонологія. Орфоепія.									
1.	Фонетика, її предмет і завдання. Акустичний та анатомо-фізіологічний аспекти вивчення мовних звуків.	6	2	2	2				
2.	Звукова характеристика сучасної української літературної мови. Загальні умови творення голосних та приголосних звуків.	8	2	2	4				
3.	Фонологія, її предмет і завдання. Поняття фонем, її ознаки. Фонетична і фонематична транскрипція.	8	2	2	4				
4.	Фонологічна система сучасної української мови. Класифікація та характеристика голосних і	8	2	2	4				

	приголосних фонем.								
5.	Фонетичні процеси в системі вокалізму й консонантизму.	18	4	6	8				
6.	Чергування звуків.	20	6	6	8				
7.	Основні фонетичні одиниці мовлення. Склад. Наголос. Проклітики й енклітики. Інтонація.	10	2	2	6				
8.	Орфоепія сучасної української мови. Вимова окремих звуків і звуконаслідувань в українській мові. Евфонічні чергування звуків. Принципи виразного читання.	10	2	2	4				
	Разом годин за модулем 1	88	22	24	40				
Змістовий модуль 2. Графіка й орфографія сучасної української літературної мови									
9.	Графіка. Походження і розвиток української графіки. Український алфавіт.	6	2	2	2				
10.	Українська орфографія в її історичному розвитку. Принципи української орфографії.	12	4	4	4				
11.	Дискусійні питання українського правопису та перспективи його стабілізації	14	4	4	4				
12.	МКР	4		2	2				

Разом годин за модулем 2	32	10	12	12				
Усього годин	120	32	36	52				

10. Рекомендовані джерела (серед них інтернетні ресурси)

Основні (базові):

1. Бойко Н.І., Хомич Т.Л. (Укл.) (2012). *Сучасна українська літературна мова. Хрестоматія з фонетики*: навч. посіб. Ніжин. держ. ун-т ім. М. Гоголя.
2. Бондар, О. І., Карпенко, Ю. О., Микитин-Дружинець, М. Л. (2006). *Сучасна українська мова: Фонетика. Фонологія. Орфоенія. Графіка. Орфографія. Лексикологія. Лексикографія*. ВЦ “Академія”.
3. Грищенко, А.П. (Ред.) (1993, 1997, 2003). *Сучасна українська літературна мова*: підручник. Вища школа.
4. Захарова, Ю.М. (2015). *Прикладна фонетика* : навч. посіб. Наук.-вид. центр НА СБ України.
5. Мінчак, Г.Б. (2023). *Фонетика і фонологія сучасної української літературної мови в таблицях і схемах*: навчальний посібник. Вид. центр КНЛУ. <http://rep.knlu.edu.ua/xmlui/handle/787878787/5318>
6. Плющ, М.Я. (Ред.). (2005). *Сучасна українська літературна мова*: підручник. Вища школа.
7. Русанівський, В. М., Тараненко, О. О., Зяблюк, М. П. та ін. (Редкол.). (2007). *Українська мова: енциклопедія*. Вид-во “Українська енциклопедія” ім. М.П. Бажана.
8. *Український правопис* (2019). Наукова думка.
9. Хомич, Т.Л. (2019). *Сучасна українська літературна мова: Фонетика. Фонологія. Фономорфологія. Орфоенія. Графіка. Орфографія*: першокурснику на допомогу. НУЧК імені Т. Г. Шевченка.

Додаткові:

10. Асіїв, Л., Пілецький, В. (2015). *Фонетика і фонологія української мови*: Збірник практичних, тестових і контрольних завдань. Видання друге, виправлене та доповнене. Видавництво Львів. ун-ту.
11. Баденкова, В., Зинякова, А. (2017). *Сучасна українська мова: Фонетика. Фонологія. Морфонологія. Акцентологія. Орфоенія. Графіка. Орфографія*. МНУ.
12. Вербич, Н. (2006). Напрями дослідження інтонації. *Українська мова. № 1*. С. 82–90.
13. Винницький, В. М. (2002). *Українська акцентна система: становлення, розвиток*. Місіонер.
14. Винницький, В.М. (2004). *Акцентуаційні етюди*. Місіонер.
15. Дубчак, О. (2020). *Чути українською. У світі звуків і букв*. Віхола, 2020.
16. Іщенко, О.С. (2012). *Голосні звуки української мови залежно від темпу мовлення* : [монографія]. Інститут української мови.
17. Карпенко, Ю. О. (1996). *Фонетика і фонологія сучасної української літературної мови*. Чорномор'я.
18. Космеда, Т. А. (2016). Графічні системи слов'янських мов: взаємовплив та прагматика. *Наукові праці. Філологія. Мовознавство. Видавництво ЧДУ ім. Петра Могили. Вип. 266. (278)*. С. 63–67.
19. Мельник, І. А. (2020). *Фонетика і лексикологія української мови*: навчально-методичні матеріали для студентів спеціальності 035 Філологія, 014 Середня освіта (Українська мова і література) освітньої-професійної програми «Українська мова та література. Світова література». Надстир'я.

20. Михальчук, В. (2017). Фонологічний аналіз мови за допомогою засобів новітніх можливостей науки. *Науковий часопис НПУ ім. М.П. Драгоманова. Серія 8. Філологічні науки (мовознавство та літературознавство)*. 8. С. 11-19.
21. Німчук, В. В. (1991). Про графіку та правопис як елементи етнічної культури: історія г. *Мовознавство*. 3. С. 12–21.
22. Огієнко, І. (1996). Наочна таблиця милозвучності української мови. *Дивослово*. 5–6. С. 16–23.
23. Паук, М.М. (2022). *Фонетика та фонологія української мови: методичні рекомендації щодо підготовки до практичних робіт для здобувачів освіти спеціальності 013 Початкова освіта, для денної та заочної форми навчання*. МДУ.
24. Сербенська, О.А. (2020). *Голос і звуки рідної мови*. Апріорі.
25. Склярєнко, В.Г. (2006). *Історія українського наголосу*. Іменник. Наукова думка.
26. Склярєнко, В.Г. (2017). *Історія українського наголосу*. Дієслово. Наукова думка.
27. Комарова, З.І. (Укл.) (2021). *Фонетика сучасної української літературної мови: навч.-метод. посіб. Візаві*.
28. Шевельов, Ю. (2002). *Історична фонологія української мови*. АКТА.

Словники і довідники

29. Головащук, С.І. (1995). *Складні випадки наголошення: Словник-довідник*. Либідь.
30. Головащук, С. І. (2003). *Словник наголосів : Понад 20 000 слів*. Наук. думка.
31. Погрібний, М. І.(1984). *Орфоепічний словник наголосів української літературної мови*. Рад. школа.

11. Інструменти, обладнання та програмне забезпечення, використання якого передбачає навчальна дисципліна (за потребою).